

Bruselj, 30.6.2021
COM(2021) 345 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

**Dolgoročna vizija za podeželska območja EU – do močnejših, povezanih, odpornih in
uspešnih podeželskih območij do leta 2040**

{SWD(2021) 166 final} - {SWD(2021) 167 final}

UVOD: POZIV K DOLGOROČNI VIZIJI ZA PODEŽELSKA OBMOČJA EU

„Naša podeželska območja so tkivo naše družbe in srce našega gospodarstva. Raznolikost krajine, kulture in dediščine je ena bistvenih in izjemnih značilnosti Evrope. Je temeljni del naše identitete in našega gospodarskega potenciala.“

„Podeželska območja bomo negovali in varovali ter vlagali v njihovo prihodnost.“

*Predsednica Ursula von der Leyen – julij 2019
(Politične usmeritve za obdobje 2019–2024)*

Podeželska območja EU so osrednji del evropskega načina življenja. Na teh območjih, ki obsegajo več kot 80 % ozemlja EU, živi 137 milijonov ljudi, ki predstavljajo skoraj 30 % njenega prebivalstva, če se upoštevajo vse evropske skupnosti in občine z majhnim številom ali gostoto prebivalstva¹. Ta območja so splošno priznana in cenjena zaradi proizvodnje hrane, upravljanja naravnih virov, varstva naravne krajine ter rekreacije in turizma. Številne naše tradicije, festivali in kultura so zakoreninjeni v evropskih podeželskih območjih. Kot je poudarila predsednica Evropske komisije Ursula von der Leyen, „Evropa ne bi bila cela brez svojega podeželja“².

Vendar družbene in gospodarske spremembe v zadnjih desetletjih, vključno z globalizacijo in urbanizacijo, spreminjajo vlogo in naravo podeželskih območij, na katera vplivata tudi upadanje in staranje prebivalstva³. Številni Evropejci so zaskrbljeni zaradi erozije podeželske infrastrukture in zagotavljanja storitev, vključno z dostopom do zdravstvenega varstva, socialnih storitev in izobraževanja ter poštnih in bančnih storitev. Drugi izražajo zaskrbljenost zaradi krčenja zaposlitvenih možnosti in morebitnega zmanjšanja dohodka na podeželskih območjih ali omejene prometne in digitalne povezljivosti.

Vse bolj se razume, da sta **vloga in pomen podeželskih območij podcenjena** in nezadostno priznana. Skoraj 40 % tistih, ki so se odzvali na javno posvetovanje, organizirano v okviru priprave tega sporočila, je dejalo, da se počutijo zapostavljene s strani družbe in oblikovalcev politike. To dojemanje in dejavnike, na katerih temelji, je treba obravnavati⁴.

Namen tega sporočila o dolgoročni viziji za podeželska območja EU je obravnavanje teh izzivov in zaskrbljenosti, in sicer z opiranjem na **nastajajoče priložnosti ekološkega in digitalnega prehoda EU ter na izkušnjah, pridobljenih med pandemijo COVID-19**, ter z opredelitvijo načinov za izboljšanje kakovosti življenja na podeželju, doseganje

¹ V skladu z modeliranjem na ravni lokalne upravne enote (LAU) iz leta 2018 na podlagi demografskih podatkov JRC in Eurostata. Demografski atlas: <https://migration-demography-tools.jrc.ec.europa.eu/atlas-demography/>.

² Spletni seminar – Vizija za podeželsko Evropo – Izkoriščanje potenciala podeželskih območij za prispevanje k trajnostni in uspešni Evropi.

³ Glej poročilo Komisije o vplivu demografskih sprememb (COM(2020) 241 final) in zeleno knjigo o staranju (COM(2021) 50 final).

⁴ Za dodatne informacije glej priloženi dokument „Stakeholder consultation – Synopsis report“ (Posvetovanje z deležniki – zbirno poročilo) (SWD(2021) 167 final).

uravnoveženega teritorialnega razvoja in spodbujanje gospodarske rasti na podeželskih območjih, skupaj s pomočjo novega demografskega atlasa. To sporočilo temelji na analizah, dejavnostih predvidevanja, obsežnih posvetovanjih in prispevkih skupnosti. V njem so predstavljeni vizija in orodja politike za njeno uresničitev, vključno z najboljšimi praksami, ki jih je mogoče ponoviti. Sporočilo spodbuja in prispeva k uresničevanju Agende 2030 in njenih ciljev trajnostnega razvoja.

Podeželska območja so dejavni akterji v ekološkem in digitalnem prehodu EU. S trajnostno proizvodnjo hrane, ohranjanjem biotske raznovrstnosti in bojem proti podnebnim spremembam imajo ključno vlogo pri doseganju ciljev Evropske unije glede zelenega dogovora⁵, strategije „od vil do vilic“⁶ in biotske raznovrstnosti⁷. Hkrati bo uvajanje novih tehnologij na podeželskih območjih nepogrešljivo za uresničitev evropskega digitalnega desetletja. Doseganje ciljev digitalnih ambicij EU do leta 2030⁸ lahko zagotovi tudi več priložnosti za trajnostni razvoj podeželskih območij poleg kmetijstva in gozdarstva. Prispeva lahko k razvoju novih obetov za rast in geografsko porazdelitev proizvodnje in zlasti storitev.

Podeželska območja v Evropi so zelo raznolika. Razlike v naravnih in podnebnih razmerah, geografskih značilnostih, zgodovinskem in kulturnem razvoju, demografskih in družbenih spremembah, nacionalnih in regionalnih posebnostih ter gospodarski blaginji pomenijo, da niti dve podeželski območji nista enaki. Zaradi te raznovrstnosti so potrebni lokalno prilagojeni odzivi in rešitve, ki ustrezajo posebnim potrebam in možnostim posameznega ozemlja. To pomeni tudi, da bi morala biti v strategijah teritorialnega razvoja podeželska območja obravnavana glede na svoje značilnosti in okolje. V zvezi s tem morajo biti ukrepi osredotočeni zlasti na **oddaljene in manj razvite podeželske regije**.

Spremembe v družbi, vključno z najnovejšimi spremembami zaradi COVID-19, bi bilo treba **spremeniti v priložnosti** za podeželska območja. Izogniti se moramo asimetričnemu okrevanju in zagotoviti, da imajo vsa ozemlja EU na voljo sredstva za enako okrevanje po pandemiji.

Evropska komisija se je v skladu s svojo močno zavezanostjo demokraciji in enakosti ter ob upoštevanju vpliva demografskih sprememb zavezala, da **ne bo noben posameznik in noben kraj zapostavljen** ter da bo **EU približala njenim državljanom**. S tem sporočilom želi ustvariti nov zagon za podeželska območja s spremembo načina njihovega dožemanja in ustvarjanjem novih priložnosti z močnejšim glasom podeželskih skupnosti, ki so sestavni del oblikovanja prihodnosti Evrope. Podeželske skupnosti imajo tudi ključno vlogo pri izvajanju 20 načel evropskega stebra socialnih pravic⁹, kar prispeva k močni socialni Evropi, ki je pravična, vključujoča in polna priložnosti.

⁵ Sporočilo Evropski zeleni dogovor (COM(2019) 640 final).

⁶ Sporočilo Strategija „od vil do vilic“ (COM(2020) 381 final).

⁷ Sporočilo Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 (COM(2020) 380 final).

⁸ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_sl.

⁹ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights_sl.

Uravnotežen teritorialni razvoj, ki temelji na **krajevnih pristopih**, in vključenost vseh ravni upravljanja, kot je navedeno v nedavno sprejeti novi teritorialni agendi EU¹⁰, sta potrebna za čim boljše izkoriščanje potenciala podeželskih območij.

Komisija se je zavezala, da bo zmanjšala regionalne razlike in pomagala podeželskim območjem nadoknaditi razlike. Ta zaveza je zapisana v členu **174 PDEU**, ki določa, da je treba posebno pozornost nameniti „podeželju, območjem, ki jih je prizadela industrijska tranzicija, in regijam, ki so hudo in stalno prizadete zaradi neugodnih naravnih ali demografskih razmer, kot so najsevernejše regije z zelo nizko gostoto prebivalstva, ter otoškim, čezmejnimi in gorskimi regijam“. Člen 349 PDEU priznava poseben status najbolj oddaljenih regij in njihovih podeželskih območij.

Ta načela Pogodbe je treba upoštevati in jih sprejeti na vseh ravneh: nobena politika ali ukrep ne bi smela ovirati regionalne konvergenca in poslabševati regionalnih razlik.

Glede na navedeno, je v tem sporočilu predstavljena **dolgoročna vizija za podeželska območja EU do leta 2040**. V njem so opredeljena področja ukrepanja za močnejša, povezana, odporna in uspešna podeželska območja in skupnosti. **Pakt za podeželje** bo mobiliziral javne organe in deležnike, da se odzovejo na potrebe in želje podeželskih prebivalcev. Spremljajoči **akcijski načrt EU za podeželje** bo utrl pot spodbujanju teritorialne kohezije in ustvaril nove priložnosti za privabljanje inovativnih podjetij, zagotovil dostop do kakovostnih delovnih mest, spodbujal nova in izboljšana znanja in spretnosti, zagotovil boljšo infrastrukturo in storitve ter okrepil vlogo trajnostnega kmetijstva in raznolikih gospodarskih dejavnosti.

¹⁰https://www.territorialagenda.eu/files/agenda_theme/agenda_data/Territorial%20Agenda%20documents/TerritorialAgenda2030_201201.pdf.

1. PODEŽELSKA OBMOČJA EU DANES¹¹

1.1 Trendi in izzivi

Prebivalstvo EU se stara in se bo v naslednjem desetletju počasi začelo zmanjševati. **Prebivalstvo na podeželskih območjih**¹² je v povprečju že starejše od prebivalstva v krajih, predmestjih in mestih. V podeželskih regijah se je število prebivalstva v zadnjih letih v povprečju zmanjšalo, predvsem zaradi negativnih naravnih sprememb prebivalstva¹³, ki jih ni izravnala zadostna pozitivna neto migracija. Nekatere vzhodne in južne države članice se celo soočajo z obema izzivoma, saj so bile naravne spremembe prebivalstva in neto gibanja v njihovih podeželskih regijah negativni¹⁴. Poleg tega **bodo mlade ženske bolj verjetno** zapustile podeželska območja kot mladi moški. Ti demografski trendi lahko skupaj s pomanjkanjem povezljivosti, infrastrukturnimi izzivi in izzivi v zvezi s produktivnostjo ter omejenim dostopom do javnih storitev, vključno z izobraževanjem in varstvom, prispevajo k **manjši privlačnosti podeželskih območij** kot krajev za življenje in delo.

Več stoletij je „podeželsko“ pomenilo „kmetijsko“ z milijoni kmetov, ki skrbijo za evropsko družbo. Življenje na številnih podeželskih območjih, zlasti v bolj oddaljenih in obrobni delih, ostaja neločljivo povezano s kmetijstvom – več kot 40 % zemljišč na podeželskih območjih se uporablja za kmetijstvo. Sčasoma se je prispevek kmetijstva, gozdarstva in ribištva za podeželske regije zmanjšal tako z gospodarskega vidika kot tudi z vidika zaposlovanja na 12 % vseh delovnih mest in 4 % bruto dodane vrednosti, obenem pa ključno ohranjal prehransko varnost v EU.

Hkrati se je teža storitev (npr. turizem, rekreacija) povečala in v številnih podeželskih gospodarstvih zaznamovala strukturne spremembe, medtem ko je delež industrije in gradbeništva ostal nespremenjen.

Čeprav se je zaradi večje rasti vrzel od leta 2000 zmanjšala, je bil **bruto domači proizvod (BDP) na prebivalca v podeželskih regijah** še vedno precej nižji (pri 75 %) od povprečja EU v letu 2018. Gospodarsko dohitevanje ni doseglo oddaljenih podeželskih regij (ki ostajajo na približno 70 % BDP EU na prebivalca). Te splošne gospodarske razmere kažejo na potrebo po nadaljnjem prizadevanju za gospodarsko diverzifikacijo podeželskih območij, ki zajema vse razsežnosti in sektorje, da bi kar najboljše izkoristili njihov potencial v zvezi s storitvami in proizvodnjo.

Povprečna stopnja **zaposlenosti** na podeželskih območjih EU se je med letoma 2012 in 2020 zvišala (s 67,5 % na 73,1 %, tj. višja kot v mestih), povprečna stopnja **brezposelnosti** pa se je znižala (z 10,4 % na 5,9 %, tj. nižja kot v mestih). Ta ugodna splošna dinamika zakriva različne dejanske razmere, zlasti zelo različne razmere v

¹¹ Za nadaljnje dokaze glej tudi delovni dokument služb Komisije (SWD(2021) 166 final), ki je priložen temu sporočilu.

¹² Različni nabori podatkov uporabljajo različne opredelitve pojma „podeželje“. Za to poglavje je najpomembnejša razlika med podatki DEGURBA (ki se nanašajo na „mesta, kraje, predmestja in podeželska območja“) ter tipologijo mest in podeželja na ravni NUTS (ki se nanaša na „mestne, vmesne in podeželske regije“). Za več informacij glej poglavje o metodologiji v priloženem delovnem dokumentu služb Komisije.

¹³ To pomeni, da je število smrti preseglo število rojstev.

¹⁴ Na podlagi povprečnih letnih stopenj spremembe med letoma 2014 in 2019.

državah članicah in dejstvo, da imajo **mladi** tudi na podežlju višjo stopnjo brezposelnosti v primerjavi s splošnim delovno aktivnim prebivalstvom. Poleg tega je delež prebivalstva, ki ga ogroža revščina ali socialna izključenost, leta 2019 večji na podeželskih območjih (22,4 %) v primerjavi z mesti (21,3 %) ter kraji in predmestji (19,2 %), v desetih državah članicah pa se je delež prebivalstva, ki mu grozi revščina, na podeželskih območjih povečal od leta 2012¹⁵.

Razlika med zaposlenostjo **moških in žensk** na podeželskih območjih znaša 13 odstotnih točk (v primerjavi z 10 odstotnimi točkami v mestih), v nekaterih državah članicah pa je celo višja od 20. Ta razlika je od leta 2012 na ravni EU ostala dokaj stabilna. V več kot polovici držav članic je ta razlika med spoloma na podeželskih območjih večja kot v mestih. Pozornost bi bilo treba nameniti dejstvu, da imajo številne ženske prekarne pogodbe (npr. sezonske delavke) ali imajo „nevidno vlogo“ v podeželskih družbah (npr. zakonci, ki pomagajo), zaradi česar so lahko izpostavljene ranljivim položajem (v nekaterih primerih nimajo dostopa do socialne zaščite ali dajatev za materinstvo). Hkrati so ženske pomembna gonilna sila blaginje in socialne vključenosti na podežlju, zlasti prek podjetništva.

Delež prebivalstva¹⁶ z visokošolsko **izobrazbo** na podeželskih območjih ostaja majhen kljub povečanju z 18 % leta 2012 na 22 % v letu 2019. Razlika med podeželskimi območji in mesti se je prav tako povečala s 17 odstotnih točk leta 2012 na 19 leta 2019 (v večini držav članic je stabilna ali se povečuje). Kar zadeva **osnovna znanja in spretnosti** (branje, matematika in naravoslovje), je vrzel v uspešnosti med mestnimi in podeželskimi območji prav tako velika v številnih državah, kot kažejo rezultati raziskave PISA iz leta 2018. Glede vsaj **osnovnih digitalnih znanj in spretnosti** je vrzel leta 2019 znašala 14 odstotnih točk (48 % za podeželska območja v primerjavi z 62 % za mesta) in je od leta 2015 stabilna. Poleg tega je na ravni EU stopnja mladih, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje, višja na podežlju kot v mestih. Šole na nekaterih podeželskih območjih imajo pogosto težave pri zagotavljanju kakovostnega izobraževanja zaradi svoje geografske izoliranosti in majhnosti. Soočajo se z nezadostno infrastrukturo in izobraževalnimi podpornimi storitvami, omejeno ponudbo izobraževanja in pomanjkanjem izkušenih učiteljev. To lahko omeji uporabo e-storitev ter možnosti za študij in delo na daljavo, kar vpliva na razpoložljivost **kakovostnih delovnih mest** na podežlju.

Življenje na podeželskih območjih je zelo odvisno od dostopa do **kakovostnih javnih storitev in infrastrukture**. V javnem posvetovanju so bile kot najnujnejše potrebe opredeljeni infrastruktura, dostop do objektov in dobrin, digitalna povezljivost in zaposlovanje. Zlasti so osnovne storitve in z njimi povezana infrastruktura, kot so voda, higiena, energija, prevoz, finančne storitve in digitalne komunikacije, ključnega pomena za zagotavljanje socialne in gospodarske vključenosti. Te dopolnjujejo in olajšujejo dostop do drugih storitev, ki izpolnjujejo funkcijo omogočanja, kot so otroško varstvo,

¹⁵ Stopnje brezposelnosti mladih so višje od splošnih stopenj brezposelnosti po vsej EU in na vseh vrstah območij. Glej priloženi delovni dokument služb Komisije (SWD(2021) 166 final), str. 58 in 59 ter slika 11, in [File:Share of people at risk of poverty or social exclusion, analysed by degree of urbanisation, 2019 \(%\) LCIE20.png - Statistics Explained \(europa.eu\)](#).

¹⁶ Delež celotnega prebivalstva v tem okviru vključuje ljudi različnih starostnih skupin.

izobraževanje, dolgotrajna oskrba, stanovanja, trg dela in socialne storitve, lahko pa so tudi pomemben vir ustvarjanja delovnih mest¹⁷.

Na dostop do javnih storitev in infrastrukture vplivata gostota in bližina ljudi, ki se razlikujeta med podeželskimi območji v državah članicah ter med podeželskimi območji v bližini mesta in oddaljenimi podeželskimi območji¹⁸. Manj je območje urbanizirano in bolj je oddaljeno, daljša je povprečna cestna razdalja do najbližje storitve¹⁹.

Tretjina prebivalstva podeželskih regij živi v obmejni regiji. Te podeželske obmejne regije imajo v povprečju slabše cestne in železniške zmogljivosti ter dostop do manj potniških letov kot druge podeželske regije. Ljudje v obmejnih podeželskih regijah morajo potovati dlje, da pridejo do osnovne ali srednje šole ali bolnišnice, v primerjavi z drugimi podeželskimi regijami.

Daljša razdalja, manjša gostota prebivalstva in večja zaledja otežujejo zagotavljanje storitev in dostop do njih na podeželskih območjih. Vendar je **zagotavljanje storitev splošnega pomena na podeželskih območjih, ki so primerljive kakovosti** s tistimi na mestnih območjih, ključnega pomena za ohranjanje pravičnega življenjskega standarda za vse državljane in na vseh ozemljih, tudi na najbolj oddaljenih podeželskih območjih in v najbolj oddaljenih regijah.

Podeželske skupnosti so lahko izpostavljene tudi višjim stroškom, povezanim s podnebnim prehodom. Daljša potovalna razdalja, npr. do bolnišnic, šol in trgovin, skupaj z večjo odvisnostjo od osebnih avtomobilov zaradi omejenih storitev javnega prevoza, povzročajo višje potne stroške²⁰. Trgovina na drobno, zdravniki, lekarne, banke, poštni uradi, javni prevoz, vrtci in šole so **bistveni za življenje in delovna mesta na podeželju** ter za zagotovitev, da **ne bo noben posameznik in noben kraj zapostavljen**. Neobstoj teh storitev lahko hitro privede do občutka oddaljenosti in družbene izključenosti. Majhna mesta in kraji lahko delujejo kot gonilna sila za privlačnost in razvoj podeželja ter zagotavljajo dostop do številnih storitev za svoja okoliška podeželska območja. Pomembno je razmisliti in preskusiti nove načine za organizacijo nacionalnih in regionalnih javnih storitev ter v tem procesu izkoristiti digitalizacijo.

Poslovni modeli in pristopi, kot so e-storitve, mobilne storitve, javno-zasebna partnerstva, socialna podjetja, kulturne in ustvarjalne industrije ter zadruga, lahko pomagajo doseči manj poseljena območja in so na splošno ključni dejavnik za socialno-ekonomski razvoj podeželja. Bistveno so odvisni od ravni digitalnih znanj in spretnosti ter razpoložljivosti in cenovne dostopnosti ustrezne **digitalne infrastrukture ter zmogljivosti za učinkovito uporabo digitalnih tehnologij**, kot so platforme digitalnih storitev. Ključni pogoj za digitalno preobrazbo je internetna povezljivost. Kljub nedavnim izboljšavam visokohitrostne širokopasovne povezljivosti ima le 59 %

¹⁷ Pravica do dostopa do teh storitev, zlasti potreba po podpori socialno ogroženim osebam, je zapisana v načelu 20 evropskega stebra socialnih pravic.

¹⁸ Skupno število ljudi v radiju 120 km.

¹⁹ To med drugim vključuje trgovca na drobno, osnovno šolo, lekarno in banko.

²⁰ OECD, *Delivering Quality Education and Health Care to All: Preparing Regions for Demographic Change* (Kakovostno izobraževanje in zdravstveno varstvo za vse: priprava regij za demografske spremembe), OECD Rural Studies, OECD Publishing, Pariz, 2021, <https://doi.org/10.1787/83025c02-en>.

gospodinjstev v podeželskih regijah dostop do širokopasovnega dostopa naslednje generacije (> 30 Mb/s) v primerjavi s 87 % gospodinjstev v EU.

Nazadnje se podeželska območja soočajo s posebnimi izzivi, povezanimi s podnebnimi spremembami in degradacijo okolja. Kmetijstvo in gozdarstvo sta na primer bolj občutljiva kot mestne gospodarske dejavnosti za pogostejše neugodne podnebne dogodke, kot so nevihte, poplave in suše. Ta sektorja sta med prvimi, ki občutijo posledice izgube biotske raznovrstnosti, ki ogroža dolgoročne gospodarske obete podeželskih skupnosti, ki so od njih odvisne.

1.2 Priložnosti na podeželskih območjih

Nove družbene zahteve, priložnosti zelenega gospodarstva, možnosti, ki jih ponuja digitalna tehnologija, ter posledice pandemije COVID-19 in širitev dela na daljavo so ponovno opozorili na podeželska območja kot kraje dobrega počutja, varnosti, ekološkega življenja in novih možnosti za družbeno in gospodarsko prenovo.

Naravni viri podeželskih območij so ključna sredstva, na katerih je treba graditi trajnostno in uspešno prihodnost. **Podeželske krajine, ki jih pokrivajo gozdovi in naravna območja**, ob dobrem upravljanju pomagajo uravnati vodne tokove, zajemajo ogljik in onesnaževala zraka iz ozračja, preprečujejo erozijo tal ter zagotavljajo ekosistemske storitve²¹. **Trajnostno kmetijstvo in gospodarjenje z gozdovi**, ki zajemata okoljsko, gospodarsko in socialno trajnostnost, prispevata k ohranjanju dostojnega dela in preživetja, ekoloških sistemov in biotske raznovrstnosti ter krepijo odpornost proti podnebnim spremembam in tveganjem. Bistvenega pomena je izboljšanje kakovosti proizvedenih proizvodov ter podpora kmetom, gozdarjem in podeželskim podjetnikom, ki omogočajo prehod na okolju prijaznejšo družbo in gospodarstvo.

Večji poudarek na blažitvi podnebnih sprememb, vključno s **proizvodnjo energije iz obnovljivih virov**, je priložnost za podeželska območja, da se borijo proti energijski revščini, če so ekosistemske storitve ustrezno cenjene in poslovni modeli ohranijo vrednost v podeželskih skupnostih.

V okviru **evropskega zelenega dogovora**²², nove evropske strategije za rast, bodo imela podeželska območja pomembno vlogo pri tem, da bo EU **do leta 2050** postala **prva podnebno nevtralna celina**. Ekološki prehod bo zahteval razvoj partnerstev v vseh gospodarskih dejavnostih na podeželju, med podjetji vseh sektorjev, lokalnimi organi, raziskovalci in storitvami, ki temeljijo na **inovacijah, izmenjavi znanja in sodelovanju**, tudi v okviru procesov pametne specializacije²³.

Biogospodarstvo je eden največjih sektorjev Unije. Zajema kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, akvakulturo ter proizvodnjo hrane, krme, bioenergije in proizvodov na biološki osnovi. EU lahko pomaga pospešiti napredek v smeri krožnega in nizkoogljičnega gospodarstva ter bo prispevalo k posodobitvi in krepitvi živilskega sektorja in industrijske baze podeželskih območij. Trajnostno bio- in krožno gospodarstvo bo

²¹ Maes J., et al., *More green infrastructure is required to maintain ecosystem services under current trends in land-use change in Europe* (Glede na sedanje trende sprememb rabe zemljišč v Evropi je za ohranjanje ekosistemskih storitev potrebne več zelene infrastrukture), *Landsc Ecol* 30:517–534, 2015.

²² https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_sl.

²³ <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/what-is-smart-specialisation->.

ustvarilo nove, bolj raznolike vrednostne verige in okolju prijaznejše, stroškovno učinkovitejše procese, hkrati pa zaščitilo biotsko raznovrstnost in okolje. Biogospodarstvo je leta 2017 ustvarilo 614 milijard EUR dodane vrednosti in zaposlovalo približno 17,5 milijona ljudi v EU²⁴. Na podeželskih območjih lahko biogospodarstvo spodbuja inovativne poslovne rešitve in ga je mogoče podpreti s pobudami, kot so zagonske vasi²⁵ in podpora MSP.

Poleg teh novih gospodarskih priložnosti in ustvarjanja delovnih mest na prizadetih območjih je treba opredeliti tudi trajnostne in inovativne načine uporabe **nekdanjih rudnikov in območij pridobivanja rudnin**, zlasti z obnovo degradiranih ekosistemov in storitev, ki jih zagotavljajo lokalnim skupnostim.

Naraščajoče povpraševanje potrošnikov po kakovostnejši, bolj **trajnostni in zdravi hrani, vključno z ekološkimi proizvodi**, lahko ustvari **nove priložnosti** za kmete in podeželsko gospodarstvo. Prehod na metode ekološke pridelave, **razvoj kratkih dobavnih verig, lokalna predelava** in inovativni proizvodi v skladu s strategijo EU „od vil do vilic“ in akcijskim načrtom za razvoj ekološke pridelave²⁶ lahko prispevajo h krepitvi vloge kmetov in povečanju njihovega dohodka.

Tudi sektorji, kot je **turizem**, imajo koristi od širše ponudbe kakovostnih turističnih dejavnosti, vključno z dejavnostmi na kmetijah, proizvodnjo lokalnih kakovostnih proizvodov, ustreznim upravljanjem krajine in medsebojnim vplivanjem morja in kopnega na obalnih podeželskih območjih. „**Ekoregije**“ – geografska območja, na katerih kmetje, javnost, nosilci turistične dejavnosti, združenja in javni organi sklenejo sporazum o trajnostnem upravljanju lokalnih virov, ki temelji na ekoloških načelih in praksah – so obetaven koncept v zvezi s tem, zlasti v povezavi z omrežjem Natura 2000. Zato je pomembno upoštevati potrebe **malih in srednje velikih kmetov, privabljati mlade, nove kmete in kmetice** ter preprečevati opuščanje zemljišč in olajševati dostop do zemljišč. To bi moralo vključevati tudi delavce v kmetijstvu, vključno s sezonskimi delavci in delavci z migrantskim ozadjem. Podpreti bi bilo treba tudi razvoj in upravljanje turističnih ponudb, pri čemer bi bilo treba v celoti izkoristiti tehnologijo in digitalne storitve.

Digitalna povezljivost je ključnega pomena za diverzifikacijo gospodarskih dejavnosti na podeželskih območjih. Podjetnikom in zagonskim podjetjem bo olajšala ustanavljanje in rast njihovih podjetij ter tako ustvarila nove gospodarske priložnosti za podeželska območja. Razvoj inovacijskih ekosistemov bo podeželskim skupnostim omogočil ustvarjanje visokokakovostnih delovnih mest na podeželskih območjih v vseh sektorjih.

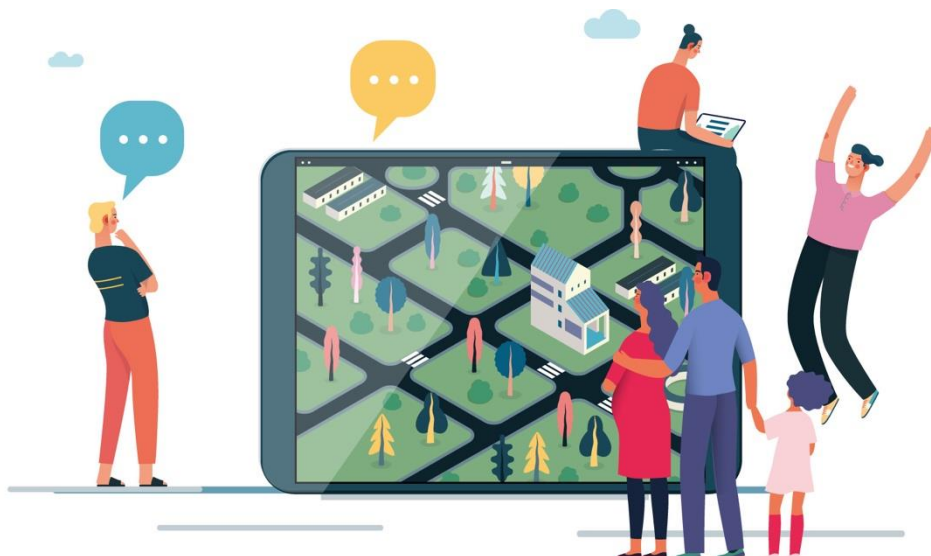
Drug pomemben sklop priložnosti za podeželska območja je **kakovost življenja in vključenost lokalnih skupnosti v odločanje**. Možnosti za dejavno udeležbo v javnem in družbenem življenju, vključno z umetniškimi in kulturnimi dejavnostmi, bodo prav tako verjetno vplivale na relativno privlačnost podeželskih območij.

²⁴ Ronzon, T. et al., *Developments of Economic Growth and Employment in Bioeconomy Sectors across the EU* (Razvoj gospodarske rasti in zaposlovanja v sektorjih biogospodarstva po vsej EU), Sustainability 12, št. 11:4507, 2020, <https://doi.org/10.3390/su12114507>.

²⁵ https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/suica/announcements/launch-global-eu-campaign-rural-50-strategy_en.

²⁶ Sporočilo o akcijskem načrtu za razvoj ekološke pridelave (COM(2021) 141 final).

2. VIZIJA ZA PODEŽELSKA OBMOČJA DO LETA 2040

Izzivi in priložnosti, s katerimi se soočajo podeželska območja, od katerih se jih bo več verjetno nadaljevalo tudi v prihodnosti, so temelj za opredelitev vizije. Državljeni in organizacije s podeželskih območij²⁷ so bili močno vključeni v oblikovanje te vizije, ki prikazuje, kje želijo biti podeželska območja leta 2040. Poleg tega je bilo izvedeno posebno predvidevanje²⁸. V njem so bili obravnavani megatrendi²⁹, ki poganjajo preobrazbe do leta 2040, in opredeljeni ključni dejavniki sprememb, tako imenovana „gonila“, ki naj bi oblikovala **prihodnost podeželskih območij** (glej diagram 1). **Demografija** in **upravljanje** sta bila poudarjena kot najvplivnejši in najbolj negotovi gonili, poleg tega pa predstavljata osi, po katerih so bili razviti štirje **scenariji**. Vsak od njih ponazarja možno prihodnost podeželskih območij v letu 2040, odvisno od tega, ali privabljajo nove prebivalce ali ne, in od kakovosti upravljanja na več ravneh. Scenariji obravnavajo tudi soodvisnosti med podeželjem in mesti³⁰.

Na podlagi opredeljenih gonil, scenarijev in številnih posvetovalnih dejavnosti so se pojavila štiri dopolnjujoča se **področja ukrepanja**, ki vključujejo dolgoročno vizijo *od in s strani močnejših, povezanih, odpornih in uspešnih podeželskih območij* ter za njih **do leta 2040**.

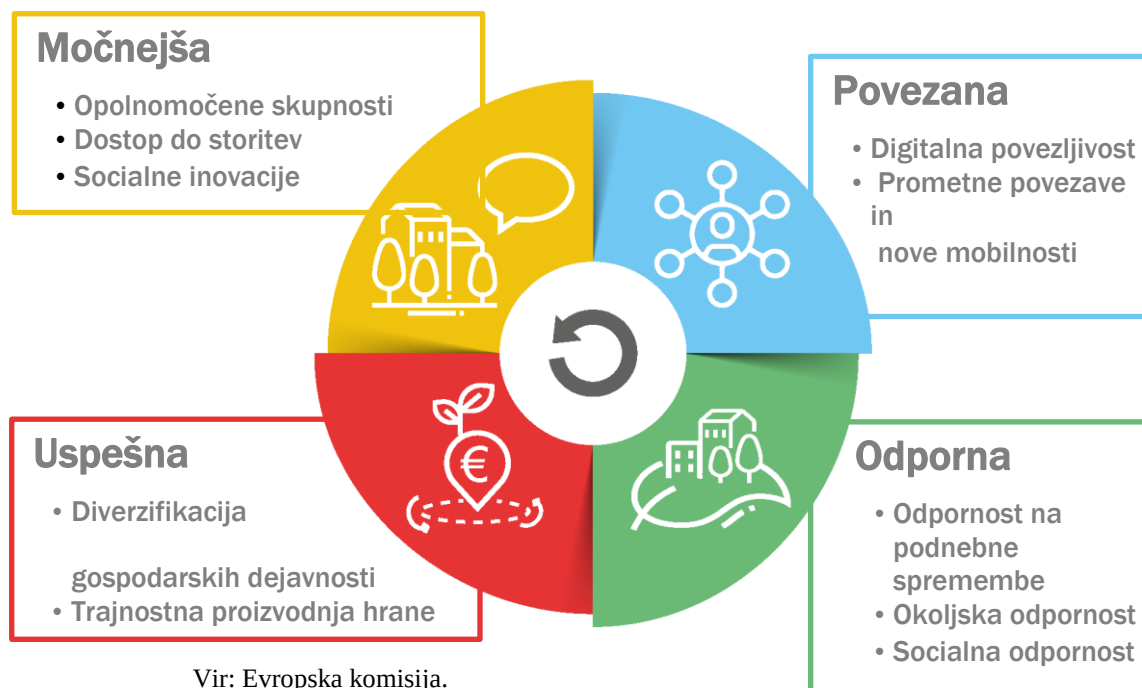
²⁷ Na podlagi participativnih pristopov s tematsko skupino ENRD, glej portal ENRD in delovni dokument služb Komisije (SWD(2021) 166 final), priložen temu sporočilu.

²⁸ Predvidevanje, tj. raziskovanje, napovedovanje in oblikovanje prihodnosti, pomaga pri strukturiranem in sistematičnem oblikovanju in uporabi kolektivne inteligence za predvidevanje razvoja dogodkov in boljše pripravljenost na spremembe.

²⁹ Megatrendi so opredeljeni kot dolgoročne gonilne sile, ki jih je mogoče opazovati zdaj in bodo najverjetneje imele globalni vpliv. Več informacij je na voljo v vozlišču za megatrende Evropske komisije.

³⁰ Več pojasnil je na voljo v oddelku o predvidevanjih dokumenta SWD (2021) 166 final.

Diagram 1: Glavna gonila, ki oblikujejo prihodnost podeželskih območij za leto 2040, in štiri dopolnjujoča se področja za ukrepanje

2.1. Močnejša podeželska območja

„Inovacij na podeželju ne vodijo velika podjetja.

Vodijo jih skupnosti.“

„Od ‚podeželskih prebivalcev‘ do podeželskih skupnosti.

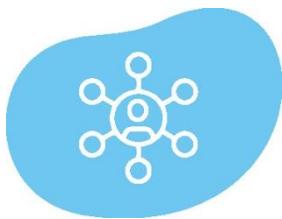
Vsi povabljeni, vsi vključeni.“

Podeželska območja bi morala biti dom opolnomočenim in **živahnim lokalnim skupnostim**. Omogočanje dejavnega sodelovanja vsem posameznikom v procesih oblikovanja politik in odločanja, ki vključujejo številne deležnike in mreže ter vse ravni upravljanja, je ključnega pomena za razvoj prilagojenih, lokalnih in celostnih političnih rešitev in naložb. Nove možnosti za dejavno udeležbo javnosti, kot so posvetovanja s podeželskimi volilnimi enotami ali spletno glasovanje, lahko naredijo podeželska območja, zlasti oddaljena območja in območja izseljevanja, privlačnejša, saj ljudi pritegnejo k sprejemanju odločitev o lastni prihodnosti in o tem, kako čim bolje izkoristiti kulturne in gospodarske prednosti svojega območja.

Čeprav se razmere med državami članicami razlikujejo, se prebivalstvo številnih podeželskih območij EU večinoma zmanjšuje in se stara, kar lahko povzroči pritisk na zagotavljanje javnih in zasebnih storitev. Ključno je zagotoviti, da so podeželska območja privlačna za življenje in delo. V zvezi s tem je treba vsem zagotoviti učinkovit dostop do dovolj kakovostnih osnovnih storitev, kot so voda, higiena, energija, prevoz,

finančne storitve in digitalne komunikacije³¹. Razviti bi bilo treba tudi inovativne rešitve za zagotavljanje storitev, pri čemer bi bilo treba kar najboljše izkoristiti možnosti, ki jih ponujajo digitalna orodja, in močno spodbujati socialne inovacije.

2.2. Povezana podeželska območja

„Podeželje se še vedno spopada s številnimi belimi lisami v smislu infrastrukture – cest, prometa, kanalizacije in oskrbe z vodo.“

„Širokopasovna povezava mora biti bistvena storitev. To je sredstvo za doseg cilja, ne pa cilj sam.“

(Posvetovalne dejavnosti za dolgoročno vizijo)

Nadaljnji razvoj podeželskih območij je odvisen od tega, ali so **dobro povezana** med seboj ter s primestnimi in mestnimi območji. To omogoča lažji dostop do njih, hkrati pa izboljšuje dostop do širšega nabora storitev za lokalne skupnosti.

Glede prometa to pomeni ohranjanje ali izboljšanje³² cenovno dostopnih storitev javnega prevoza in infrastrukture, kot so železnice, celinske plovne poti, ceste, polnilna in oskrbovalna mesta za podporo rešitvam e-mobilnosti, kolesarske poti, multimodalne povezave, vključno z aktivnimi prevoznimi sredstvi, ter povezave za pomorski prevoz na kratke razdalje in zračni prevoz, ki so pogosto edino sredstvo za povezovanje otokov in nekaterih obrobnihih regij. Nadalje bi bilo treba preučiti tudi potencial podeželskih območij, da delujejo kot vozlišča za razvoj, preskušanje in uporabo trajnostnih in inovativnih rešitev za mobilnost.

Digitalna infrastruktura je bistvenega pomena, da lahko podeželska območja prispevajo k **digitalnemu prehodu**³³ in ga kar najboljše izkoristijo. Razvoj digitalnih zmogljivosti na podeželskih območjih bo povečal njihovo privlačnost. Digitalne tehnologije bodo ponujale storitve, kot so multimodalni inteligentni sistemi prevoza, hitra nujna pomoč v primeru nesreč, bolj ciljno usmerjene rešitve ravnanja z odpadki, pametna energija in rešitve za razsvetljavo, optimizacija virov in druge storitve.

2.3. Odporna podeželska območja, ki spodbujajo blaginjo

„Vizija mora spodbujati trajnostno odpornost in vključujoč razvoj ter krepiti blaginjo prebivalcev.“

(Posvetovalne dejavnosti za dolgoročno vizijo)

³¹ Načelo 20 akcijskega načrta – evropski steber socialnih pravic: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_sl.

³² To vključuje zagotavljanje dostopnosti javnega prevoza in infrastrukture v skladu s [Konvencijo Združenih narodov o pravicah invalidov](#).

³³ Sporočilo Poročilo o strateškem predvidevanju za leto 2020 – Načrtovanje poti k odpornejši Evropi (COM(2020) 493 final).

Podeželska območja lahko imajo in bi morala imeti osrednjo vlogo v evropskem zelenem dogovoru. Z ohranjanjem naravnih virov, obnovo krajine, vključno s kulturnimi, okolju prijaznejšimi kmetijskimi dejavnostmi in skrajšanjem dobavnih verig bodo podeželska območja postala **odpornejša na podnebne spremembe, naravne nevarnosti in gospodarske krize**. Podeželska območja imajo kot ponudniki storitev, ki varujejo ekosisteme, in rešitev za ogljično nevtralnost vse pomembnejšo vlogo pri blažitvi podnebnih sprememb ter trajnostnem bio- in krožnem gospodarstvu. Podeželska območja bi morala temeljiti na trajnostnem kmetijstvu, gozdarstvu, agroživilskih gospodarskih dejavnostih in raznovrstnih okolju prijaznejših gospodarskih dejavnostih³⁴, ki spodbujajo sekvestracijo ogljika v kmetijske površine in lokalno, visokokakovostno proizvodnjo, ki temelji na skupnosti.

V korist podeželskih območij bi bilo treba omogočiti soobstoj različnih trajnostnih dejavnosti. Družinske kmetijske dejavnosti bi bilo treba izvajati v skladu z drugimi gospodarskimi dejavnostmi, pri čemer je treba spoštovati in ohranяти ustrezno avtonomijo gospodarskih sektorjev z ustreznim načrtovanjem rabe zemljišč in določanjem njihove namembnosti. Prav tako bi bilo treba upoštevati vpliv kmetijske proizvodnje na vode in morske ekosisteme.

Ekološki in digitalni prehod bi morala biti pravična in upoštevati potrebe vseh članov podeželske skupnosti, vključno s tistimi iz prikrajšanih skupin, da se okrepi **socialna odpornost** podeželskih območij.

Da bi podeželska območja postala bolj socialno odporna, je treba izkoristiti vse talente in raznovrstnost v naših družbah. Vsakomur bi bilo treba omogočiti dostop do preusposabljanja in izpopolnjevanja, kar bi odprlo možnosti za kakovostna delovna mesta in priložnosti, prav tako pa bi morali biti vsi enako zastopani pri odločanju na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Obravnavati bi bilo treba nasilje na podlagi spola in spolne stereotipe. Posebno pozornost bi bilo treba nameniti tudi mladim, starejšim, invalidom, otrokom, LGBTQI+ osebam, osebam z migrantskim ozadjem in romskim skupnostim, ki včasih nimajo dostopa do osnovnih storitev, kot so ustrezne socialne in izobraževalne storitve ter zdravstveno varstvo.

³⁴ Glej Sporočilo o akcijskem načrtu za razvoj ekološke pridelave (COM(2021) 141 final).

2.4. Uspešna podeželska območja

„Nadaljevati zavezanost podpori diverzifikaciji dejavnosti in funkcij podeželskih območij, izkoriščanju lokalnih prednosti, znanja in priložnosti ter zagotavljanju večje podpore malim projektom in mikroprojektom, ki jih spodbujajo zlasti mladi in brezposelni, s čimer se preprečuje njihov odhod v mesta.“

(Posvetovalne dejavnosti za dolgoročno vizijo)

Podeželska območja lahko postanejo **uspešna** z diverzifikacijo gospodarskih dejavnosti v nove sektorje s pozitivnimi učinki na zaposlovanje³⁵ ter izboljšanjem dodane vrednosti kmetijskih in agroživilskih dejavnosti.

Diverzifikacija gospodarskih dejavnosti bi morala temeljiti na trajnostnih lokalnih gospodarskih strategijah, vključno z ukrepi, zaradi katerih je njihovo okolje privlačno za podjetja. Gospodarska diverzifikacija zahteva tudi, da se skupnostim omogoči dostop do digitalnega in hibridnega izobraževanja in usposabljanja, da pridobijo nova znanja in spretnosti ter podprejo podjetniško miselnost. Boljše povezovanje manjših podjetij v mreže je lahko alternativa konsolidaciji, ki pogosto vodi do prenosa moči in dobička stran od podeželskih območij.

Ohraniti bi bilo treba pomembno gospodarsko vlogo kmetijstva, gozdarstva in ribištva. Razvoj kratkih dobavnih verig z uporabo sistemov označevanja, ki priznavajo kakovost in raznovrstnost lokalnih in tradicionalnih živilskih proizvodov, bo pozitivno vplival na lokalno gospodarstvo. Organizacije proizvajalcev lahko prispevajo k promociji proizvodov in njihovih regij z dejavnostmi, kot so oglaševalske kampanje. To je pomembno tudi pri zadovoljevanju vse večjega povpraševanja po lokalnih proizvodih – povezanih s posebnimi podeželskimi območji, s katerih prihajajo – in prispeva k ohranjanju samozadostnosti in trajnostnosti evropske proizvodnje hrane.

³⁵ Fritsche U. et al., *Future transitions for the Bioeconomy towards Sustainable Development and a Climate-Neutral Economy - Knowledge Synthesis Final Report* (Prihodnji prehodi za biogospodarstvo na trajnostni razvoj in podnebno nevtrarno gospodarstvo – končno poročilo o sintezi znanja), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg, 2020, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/54a1e679-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-en>.

3. PAKT ZA PODEŽELJE IN AKCIJSKI NAČRT EU ZA PODEŽELJE

Pakt za podeželje in akcijski načrt EU za podeželje s konkretnimi vodilnimi projekti in novimi orodji bosta pomagala doseči cilje vizije (glej točko 3.1). Spodbujala bosta oživitvev podeželskih območij, ublažila vpliv negativnih trendov ter omogočila spremljanje in poročanje o dosežkih do leta 2040.

3.1. Pakt za podeželje – okrepljeno upravljanje podeželskih območij EU

„Zagotavljanje usklajenosti in dopolnjevanja med mednarodnimi, nacionalnimi in lokalnimi politikami, ki vplivajo na razvoj podeželja, bo čim bolj povečalo pozitivne učinke naših skupnih prizadevanj.“

(Posvetovalne dejavnosti za dolgoročno vizijo)

Pakt za podeželje se bo oblikoval z vsemi ravni upravljanja in deležniki, ki podpirajo skupne cilje vizije, predlagane v tem sporočilu (glej spodaj). Pakt bo zagotovil skupni okvir za vključevanje in sodelovanje številnih akterjev na ravni EU ter **nacionalni, regionalni in lokalni ravni**. Prispeval bo k večjim sinergijam, dopolnjevanju in skladnosti med politikami EU ter nacionalnimi, regionalnimi in teritorialnimi politikami in ukrepi za doseganje ciljev te dolgoročne vizije in se odzval na skupne želje podeželskih skupnosti. Interakcije med vsemi ravni upravljanja in deležniki na področju razvoja podeželja se bodo spodbujale prek obstoječih mrež, ki bodo mobilizirane za vključevanje deležnikov na podeželju.

Komisija bo imela vlogo koordinatorja, da bo pakt uspešen okvir. Nacionalni organi in deležniki si bodo lahko izmenjali zamisli o načinih za doseganje skupnih ciljev vizije. Izmenjava izkušenj in najboljših praks pri razvoju strategij, akcijskih načrtov in konkretnih ukrepov, ki so bili sprejeti, bo prispevala k zagotavljanju, da bodo vsa podeželska območja do leta 2040 močnejša, povezana, odporna in uspešna. Države

članice, regionalne in lokalne oblasti, ki še niso oblikovale strategije in akcijskega načrta za reševanje izzivov, s katerimi se soočajo podeželska območja, bodo pozvane, naj to storijo. Posebna pozornost bo namenjena upravljanju strukturnih prehodov ter upravljanju na več ravneh in participativnemu upravljanju za oblikovanje in izvajanje rešitev, ki so najustreznejše za podeželska območja.

Štirje sklopi – močnejša, povezana, odporna in uspešna – povzemajo skupne želje podeželskih skupnosti in deležnikov, da podeželska območja v letu 2040:

- i. postanejo **privlačni** prostori, razviti v **usklajenem teritorialnem razvoju**, ki sproščajo svoj poseben potencial, ustvarjajo **priložnosti** in zagotavljajo lokalne rešitve za spoprijemanje z lokalnimi učinki globalnih izzivov;
- ii. sodelujejo pri **upravljanju** na več ravneh in na kraju samem, razvijajo celostne strategije z uporabo sodelovalnih in participativnih pristopov, pri čemer imajo koristi od prilagojenih kombinacij politik in soodvisnosti med mestnimi in podeželskimi območji;
- iii. zagotavljajo **prehransko varnost**, gospodarske priložnosti, **blago in storitve** za širšo družbo, kot so materiali in energija na biološki osnovi, pa tudi lokalni visokokakovostni proizvodi, ki temeljijo na skupnosti, in energija iz obnovljivih virov, ki ohranjajo velik delež ustvarjene vrednosti;
- iv. postanejo **dinamične** skupnosti, ki se osredotočajo na **dobro počutje**, vključno z možnostmi preživljanja, pravičnostjo, **blaginjo** in kakovostjo življenja, v katerih vsi ljudje dobro živijo in delajo skupaj, z ustrezno zmogljivostjo za medsebojno podporo;
- v. postanejo **vkjučujoče** skupnosti **medgeneracijske solidarnosti, pravičnosti in prenove**, ki so odprte za **novince** in spodbujajo enake možnosti za vse;
- vi. postanejo cvetoči viri **narave**, ki so okrepljeni s cilji zelenega dogovora in prispevajo k njim, vključno s **podnebno nevtralnostjo** in trajnostnim upravljanjem naravnih virov;
- vii. v celoti izkoristijo **digitalne inovacije** z enakim **dostopom** do nastajajočih tehnologij, razširjeno digitalno pismenostjo ter priložnostmi za pridobivanje naprednejših znanj in spretnosti;
- viii. postanejo skupnosti **podjetniških, inovativnih in usposobljenih** ljudi, ki soustvarjajo tehnološki, ekološki in družbeni napredek;
- ix. postanejo živahni kraji, opremljeni z **učinkovitimi, dostopnimi in cenovno ugodnimi javnimi in zasebnimi storitvami, vključno s čezmejnimi storitvami**, ki zagotavljajo prilagojene rešitve (kot so prevoz, izobraževanje, usposabljanje, zdravstvo in oskrba, vključno z dolgotrajno oskrbo, družabno življenje in maloprodaja);
- x. postanejo **kraji raznovrstnosti**, ki kar najbolj izkoristijo svoje edinstvene prednosti, talente in potencial.

Poleg raznovrstnosti podeželskih območij, ki je koristna za uspešno prilagajanje, te želje odražajo skupno podlago in možno dodano vrednost EU ter se zato predlagajo kot **skupni cilji** za podpiranje **dolgoročne vizije za podeželska območja EU**.

3.2. Akcijski načrt EU za podeželje

To sporočilo dokazuje, da je Komisija ponovno zavezana podeželskim skupnostim in razvoju podeželja, zato predlaga akcijski načrt za podeželje, ki temelji na vodilnih pobudah. Več politik EU že zagotavlja podporo za obravnavanje izzivov in priložnosti na podeželju ter prispeva k uravnoteženemu, pravičnemu, zelenemu in inovativnemu razvoju podeželskih območij.

Reformirana skupna kmetijska politika (SKP)³⁶ in zlasti Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP) sta eden od ključnih virov financiranja EU za podeželska območja s spodbujanjem pametnega, odpornega in raznolikega kmetijskega sektorja, krepitevijo varstva okolja in podnebnih ukrepov ter krepitevijo družbenogospodarskega tkiva podeželskih območij.

Kohezijska politika³⁷ je drug glavni vir podpore za podeželska območja, ki spodbuja in podpira skladen splošni razvoj držav članic, regij in ozemelj. Za dosego teh ciljev Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR), Kohezijski sklad (KS) in Evropski socialni sklad plus (ESS+) mobilizirajo znatne naložbe v ljudi in infrastrukturo na podeželskih območjih. To omogoča tudi oblikovanje strategij, prilagojenih potrebam vsakega ozemlja, v okviru novih ciljev kohezijske politike za obdobje 2021–2027: „Evropa, bliže državljanom“ in „bolj socialna in vključujoča Evropa“. Državam članicam in regijam zagotavlja prožen in prilagodljiv okvir za podporo celostnemu teritorialnemu razvoju z upravljanjem na več ravneh. Ponuja tudi možnost podpore lokalnim rešitvam, razvitim s strani podeželskih območij in na njih.

Države članice bi zato morale izkoristiti priložnosti, ki jih ponujajo strateški načrti SKP in programi kohezijske politike za obdobje 2021–2027, da bi spodbudile trajnostni in celostni razvoj podeželja. Poleg tega bi morale izkoristiti zelo velik potencial mehanizma za okrevanje in odpornost, programa InvestEU in drugih programov EU ter Evropske investicijske banke za pokritje obstoječih naložbenih vrzeli na podeželskih območjih. Sredstva je treba mobilizirati skladno in v dopolnjevanju z nacionalnimi in regionalnimi ukrepi držav članic, ki so še vedno ključnega pomena za zagotavljanje celovite podpore podeželskim območjem.

Poleg teh ključnih možnosti financiranja bo akcijski načrt EU za podeželje, na katerem temelji ta vizija, predstavil konkretne projekte in pobude, ki bodo temeljili na štirih sklopih ukrepov in združili različna področja politike EU, da bi se ta vizija uresničila. Za uresničitev vizije so bile številne pobude prerazporejene v vodilne pobude, s katerimi se začenjajo skupna prizadevanja za uresničitev skupnih ciljev vizije in ki običajno združujejo številne ukrepe, ki delujejo skupaj. Vodilne pobude so izvedljivi projekti, ki so okrepljeni s spremljevalnimi ukrepi, podrobno opisanimi v Prilogi³⁸.

³⁶ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_sl#legalfoundations.

³⁷ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_sl.

³⁸ Za celoten seznam spremljevalnih ukrepov glej Prilogo.

„Treba je priznati bistven pomen podeželskih območij za družbo kot celoto, izboljšati je treba njihovo podobo in dožemanje med mestnim prebivalstvom in nosilci odločanja, in sicer z dekonstrukcijo stereotipov.“

(Posvetovalne dejavnosti za dolgoročno vizijo)

Lokalne skupnosti so v najboljšem položaju, da ocenijo relativne prednosti svojih ozemelj in jih gradijo na njih. V zadnjih 30 letih so bile skupnosti pooblašene za razvoj lokalnih strategij s sredstvi SKP v okviru pristopa LEADER. Kohezijska politika je dobro uveljavljena tudi prek tako imenovanega lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, zlasti na primestnih in obalnih območjih ter otokih. Okrepljeno mrežno povezovanje bi moralo na podlagi obstoječih in prihodnjih strategij lokalnega razvoja prispevati k zagotavljanju več nasvetov lokalnim skupnostim, zlasti glede dostopa do financiranja in zasnove takšnih strategij. V tem okviru se bo še naprej spodbujal tudi pristop pametnih vasi.

Za spodbujanje dinamike podeželskih območij se predlagajo naslednje pobude:

- **Platforma za oživitev podeželja**

Komisija bo vzpostavila platformo „vse na enem mestu“ za informacije o obstoječih projektih in možnostih financiranja za sodelovanje podeželskih skupnosti, nosilcev projektov na podeželju in lokalnih organov. To bo priložnost za državljane in skupnosti na podeželju, da poudarijo, kako so lahko posebnosti svojega ozemlja izkoristili za nove gospodarske priložnosti ali zagotavljanje storitev za svoje prebivalstvo. To bo nosilec projektov ali podeželskim organom omogočilo, da te strategije prilagodijo svoji realnosti.

Platforma bo podpirala predvsem podeželska območja, prizadeta zaradi izgube prebivalstva, staranja in pomanjkanja gospodarskih priložnosti, ki bodo imela dostop do informacij in najboljših praks glede orodij in strategij.

- **Raziskave in inovacije za podeželske skupnosti**

Močni inovacijski ekosistemi, ki združujejo javne in zasebne akterje, so ključna priložnost, da podeželske skupnosti ponovno uspevajo, da podeželska območja postanejo privlačni kraji za delo in življenje inovatorjev ter da Evropa mobilizira bogastvo inovacijskih središč, talentov in ustvarjalnih umov zunaj ključnih vozlišč znanja. Ukrepi v okviru te vodilne pobude bodo spodbujali krepitev takšnih ekosistemov. Dejavnosti raziskav in inovacij, osredotočene na podeželje, v okviru programa Obzorje Evropa bodo podpirale razvoj inovacij v podeželskih skupnostih in zanje, usposabljanje ter izmenjavo znanja med akterji inovacij na podeželju prek letnega foruma zagonskih vasi, da bi pospešili širjenje in sprejemanje inovacij.

Te vodilne pobude bodo dopolnjevali spremljevalni ukrepi. Komisija bo ocenila, kako najbolje spodbuditi optimalno načrtovanje rabe zemljišč in določanje namembnosti zemljišč za zaščito in spodbujanje trajnostnega kmetijstva in drugih gospodarskih dejavnosti ter dodatno okrepiti mrežno povezovanje v okviru pristopa LEADER in pametnih vasi. Novi programi, kot sta Erasmus+ in evropska solidarnostna enota, bodo z ukrepi vključevanja dosegli tudi več ljudi na podeželskih območjih.

„Ne glede na to, koliko truda se porabi za izobraževanje, spodbujanje turizma, razvoj novih gospodarskih pobud itd.: dostopnost ostaja ključ do uspeha vsake razvojne pobude. Če dobre dostopnosti in povezljivosti ni, to vpliva na vse razvojne strategije, ki se izvajajo na podeželskih območjih.“

(Posvetovalne dejavnosti za dolgoročno vizijo)

Komisija poziva države članice in regije, naj razvijejo strategije trajnostne mobilnosti na podeželju. Te bi se morale osredotočiti na posebne izzive mobilnosti na podeželju³⁹, pri čemer bi bilo treba upoštevati čezmejne in makroregionalne povezave, da se čimbolj izkoristijo obstoječa omrežja. Opirati bi se morale na evropske smernice za načrtovanje trajnostne mobilnosti v mestih⁴⁰. Mestna območja se spodbujajo tudi k sprejetju načrtov za trajnostno mobilnost, v katerih je pozornost namenjena okoliškim primestnim in podeželskim območjem.

Širokopasovna pokritost, vključno z omrežjem 5G, je ključnega pomena za podjetja in ljudi, da delajo na daljavo ter se prilagajajo inovacijam in novim gospodarskim dejavnostim. Omogoča tudi inovativne načine pridobivanja novih znanj in spretnosti ter je predpogoj za dostopne e-storitve, kot so e-zdravje, trgovina na drobno, spletno bančništvo, potovalne informacije in dostop do javnih uprav. K doseganju tega bo pripomogla kombinacija zemeljske in vesoljske povezljivosti, ki bo povsod zagotavljala visokohitrostne širokopasovne povezave za odporne in stroškovno učinkovite storitve. Za zagotovitev dostopnosti je ključnega pomena tudi razvoj razširjene digitalne pismenosti. Nazadnje bi bilo treba podatke uporabiti v korist podeželskih območij. Z njimi se lahko podprejo izboljšano in učinkovito zagotavljanje storitev, vključevanje državljanov in inovacije v sektorjih, kot so mobilnost, energija, preskrba s hrano in zdravje.

Za spodbujanje povezljivosti na podeželju se predlagajo naslednje pobude:

- **Najboljše prakse trajnostne multimodalne mobilnosti za podeželska območja**

Nujno je treba izboljšati obstoječe prometne povezave. V ta namen bi bilo treba optimizirati rešitve trajnostne multimodalne mobilnosti in povezave, pri čemer bi bilo treba uporabiti digitalizacijo. Komisija bo na podlagi svojih izkušenj z mrežami mobilnosti v mestih podprla podeželske občine pri obravnavanju in opredeljevanju rešitev za mobilnost. S predstavitvijo pobud na lokalni ravni bodo lahko lokalni organi razpravljali o vprašanjih mobilnosti na podeželju in takšne pobude prilagodili tako, da bodo obravnavale mobilnost na njihovih ozemljih, izboljšale trajnostnost prometa in dostopnost podeželskih območij⁴¹.

³⁹ To vključuje posebne izzive, povezane z demografijo podeželskih območij, kot je staranje prebivalstva, ki poziva k zagotavljanju dostopnosti voznega parka in infrastrukture.

⁴⁰ https://www.eltis.org/sites/default/files/sump_guidelines_2019_interactive_document_1.pdf.

⁴¹ Na podlagi ugotovitev projekta SMARTA 1 je bilo ugotovljeno, da lahko mreža za promet na podeželju predstavi pobude na lokalni ravni, ki bi jih lokalni organi lahko posnemali na svojem

- **„Podeželske digitalne prihodnosti“**

Podeželska območja in skupnosti morajo biti v središču digitalizacije. Pobuda „podeželske digitalne prihodnosti“ predlaga celovit sklop ukrepov za spodbujanje trajnostne digitalne preobrazbe podeželskih območij ter povečanje njihove privlačnosti za ljudi in podjetja, da ostanejo ali se vrnejo. Obravnavala bo:

1. digitalno povezljivost: odpravljanje vrzeli med podeželskimi in mestnimi območji ter omogočanje univerzalnega in cenovno ugodnega dostopa do povezljivosti visoke hitrosti. To bo doseženo z mobilizacijo naložb zasebnega sektorja;
2. digitalno tehnologijo: digitalne inovacije in nove tehnologije, kot so umetna inteligenca, robotika, rešitve interneta stvari in vozlišča za digitalne inovacije, ki prispevajo k razvoju podeželskih območij;
3. ljudi: krepitev kompetenc, potrebnih za digitalno preobrazbo podeželskih območij, vključno z dostopom do visokozmogljivega digitalnega izobraževalnega ekosistema in vključenostjo vanj v skladu s strateškimi cilji akcijskega načrta za digitalno izobraževanje za obdobje 2021–2027⁴², ter spodbujanje digitalnih znanj in spretnosti ter podjetništva, da bi lahko vsi imeli koristi od digitalnega prehoda;
4. merjenje napredka pri odpravljanju digitalne vrzeli med mestnimi in podeželskimi območji s preureditvijo obstoječih kazalnikov, zlasti iz indeksa digitalnega gospodarstva in družbe, v digitalni indeks podeželja.

Cilj EU do leta 2030 je zagotoviti, da bodo demokratično življenje in javne storitve v celoti dostopne vsem na spletu. V skladu z digitalnim kompasom do leta 2030 bo evropskim državljanom in podjetjem na voljo 100-odstotno spletno zagotavljanje ključnih javnih storitev; 100 % evropskih državljanov bo imelo dostop do zdravstvene dokumentacije (elektronskih evidenc) in 80 % državljanov bo do leta 2030 uporabljalo digitalno identifikacijo⁴³.

Evropska sredstva iz EKSRR, ESRR, ESS+, Instrumenta za povezovanje Evrope (IPE) in mehanizma za okrevanje in odpornost ter nacionalna in zasebna sredstva bi morala skupaj prispevati k naložbam v infrastrukturo, tehnologijo in ljudi. Te naložbe bodo prispevale k doseganju cilja 100-odstotne pokritosti s hitrimi širokopasovnimi povezavami na podeželskih območjih do leta 2025. Opozoriti je treba, da bi morale najmanj 20 % sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost podpirati digitalni prehod. Kot je navedeno v sporočilu o digitalnem desetletju, bi morala biti vsa evropska gospodinjstva do leta 2030 pokrita z gigabitnim omrežjem in vsa poseljena območja z omrežjem 5G.

Poleg teh vodilnih ukrepov bo Komisija zagotovila tudi podporo kompetenčnim uradom za širokopasovne povezave, da bi olajšala uvajanje širokopasovnih povezav. Sredstva iz SKP, kohezijske politike, programa Obzorje 2020 in programa Obzorje Evropa bodo omogočila nadaljnjo digitalizacijo, zlasti kmetijskega sektorja. Na področju prometa bodo povezave med mesti in podeželjem obravnavane v novem okviru EU za mobilnost v mestih, potrebe podeželja pa bodo upoštevane v strategiji za drone 2.0.

ozemlju, in zagotovi forum za razpravo o vprašanjih mobilnosti na podeželju. Glej: <https://ruralsharedmobility.eu/wp-content/uploads/2021/01/SMARTA-2nd-Brochure-EN.pdf>.

⁴² Sporočilo Novi temelji za izobraževanje in usposabljanje v digitalni dobi (COM(2020) 624 final).

⁴³ Sporočilo Digitalni kompas do leta 2030: evropska pot v digitalno desetletje (COM(2021) 118 final).

*„Zamisel o trajnostnosti je treba vključiti v vse vidike razvoja podeželskih območij.“
– „Za kmete podnebju prijazne proizvodne metode ustvarjajo nove niše in priložnosti za prihodnost.“*

„COVID-19 je pokazal različne slabosti in priložnosti različnih ozemelj. Zlasti na podeželskih območjih, na katerih se sicer zdi, da je tveganje širjenja bolezni manjše kot na gosto urbaniziranih območjih, se je moralo prebivalstvo soočiti s pomanjkanjem bližine zdravstvenih ustanov in storitev, z na splošno starejšim in zato ranljivejšim prebivalstvom.“

(Posvetovalne dejavnosti za dolgoročno vizijo)

Ukrepi v okviru tega sklopa bodo prispevali k povečanju okoljske, podnebne in socialne odpornosti podeželskih območij ter se osredotočali na podjetja in organe, saj lahko nosijo nesorazmeren delež stroškov prehoda. Zagotoviti bi morali vključevanje državljanov EU, ki jim grozi, da bodo prikrajšani za svoje pravice, spodbujanje enakosti spolov, enakost in vključevanje oseb z manjšinskim etničnim ali rasnim poreklom, ki živijo na podeželju, ali sezonskih delavcev ter enako prednost nameniti gospodarskemu in družbenemu napredku.

Za prispevanje k odpornim podeželskim območjem se predlagajo naslednje pobude:

- **Podpora podeželskim občinam pri energetskega prehodu in boju proti podnebnim spremembam**

Konvencija županov za podnebne spremembe in energijo je največja mreža občin na svetu. Za podeželske podpisnice bo vzpostavljen delovni postopek za podeželje za izmenjavo najboljših praks, dostop do sredstev in ozaveščanje o njihovem prispevku k boju proti podnebnim spremembam. Z evropskimi sredstvi se lahko financira prenova stavb na podeželskih območjih ter tako podpre okrevanje EU po pandemiji COVID-19 z zagotavljanjem delovnih mest⁴⁴ in prispeva k ciljem zelenega dogovora s povečanjem energijske učinkovitosti, lokalno proizvodnjo energije iz obnovljivih virov in zmanjšanjem energijske revščine v EU. Podeželska območja bodo v celoti zastopana tudi v novem evropskem Bauhausu⁴⁵, ki povezuje evropski zeleni dogovor z našimi življenjskimi prostori s prilagajanjem stavb in javnih prostorov.

- **Podnebni ukrepi na šotičih s sekvestracijo ogljika v kmetijski površini**

Obnova, ponovna vzpostavitev in ohranjanje mokrišč in šotičev imajo velik potencial v smislu koristi za podnebje, saj lahko takoj zagotovijo znatno zmanjšanje emisij na razmeroma majhnem območju, hkrati pa zagotovijo več dodatnih koristi, povezanih z upravljanjem voda in biotsko raznovrstnostjo.

Ta prehod bi bil učinkovitejši s teritorialnim pristopom, zlasti na podeželskih območjih z obsežnimi šotiči. Te regije bi lahko imele koristi od podpore iz Sklada za pravični

⁴⁴ Vključno z ukrepi, ki jih priporoča Komisija v okviru učinkovite aktivne podpore zaposlovanju.

⁴⁵ https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_sl.

prehod. Pobude za sekvestracijo ogljika v kmetijske površine bi lahko bile dodaten vir dohodka za kmete in gozdarje, ki bi bili nagrajeni za to sekvestracijo. Kot je določeno v strategiji „od vil do vilic“, bo nova pobuda EU za sekvestracijo ogljika v kmetijske površine spodbujala ta novi poslovni model. SKP, kohezijska politika in program LIFE lahko zagotovijo podporo za razvoj pilotnih pobud za sekvestracijo ogljika v kmetijske površine v svojih regijah. Zlasti pomembno bo zagotoviti močno svetovalno podporo kmetom in gozdarjem.

- **Predlagana misija EU za zdravje tal in hrano**

Cilj predlagane misije na področju zdravja tal in hrane v okviru programa Obzorje Evropa je izvajanje ambicioznega programa za raziskave in inovacije. Misija bi morala prispevati k reševanju izzivov v zvezi s tlemi na podeželskih območjih, pa tudi v urbanih okoljih, in sicer z vzpostavljanjem povezav med podeželskimi in mestnimi praksami. V njenem okviru bi se morale izvajati tudi dejavnosti vključevanja državljanov in prizadevanja za izboljšanje znanja o tleh.

- **Socialna odpornost in ženske na podeželskih območjih**

Podpora za ženske bo zagotovljena za podjetništvo, udeležbo pri odločanju in naložbe v storitve usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja, kot sta predšolska vzgoja in varstvo, ter storitve za starejše. Obstajajo lahko tudi priložnosti za povečanje vključevanja žensk na trg dela.

Kot je bilo napovedano v strategiji za enakost spolov za obdobje 2020–2025⁴⁶, bo Komisija še naprej podpirala prizadevanja držav članic za izboljšanje razpoložljivosti, dostopnosti in cenovne dostopnosti kakovostnih storitev izobraževanja in varstva za otroke⁴⁷ in druge vzdrževane osebe na podeželskih območjih z naložbami iz Evropskega socialnega sklada plus, Evropskega sklada za regionalni razvoj, programa InvestEU in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja. Posebna pozornost bo namenjena tudi ljudem v ranljivem položaju.

Te štiri vodilne pobude bodo dopolnjevali drugi ukrepi za demografsko in socialno odpornost. Ti bodo med drugim vključevali ukrepe, ki podpirajo analizo dejavnikov demografskega upada na podeželskih območjih v Evropi, ter ukrepe vključevanja in integracije za ljudi z migrantskim ozadjem in druge manjšine.

Vodilne pobude, ki podpirajo uspešna podeželska območja

„Raznoverstnost gospodarstva, spodbujanje inovacij podeželskih podjetij, zlasti mikropodjetij, in nenazadnje povečanje konkurenčnosti podjetniške strukture na podeželskih območjih so bistvenega pomena za njihovo prihodnost.“

(Posvetovalne dejavnosti za dolgoročno vizijo)

Ukrepi na tem področju bi morali prispevati h gospodarski diverzifikaciji podeželskih območij v zvezi z zeleno in digitalno preobrazbo družbe ter voditi h krepitvi vrednostnih

⁴⁶ Sporočilo Unija enakosti: strategija za enakost spolov za obdobje 2020–2025 (COM(2020) 152 final).

⁴⁷ Sporočilo: Strategija EU o otrokovih pravicah (COM(2021) 142 final).

verig v proizvodnji ter v kulturnih in ustvarjalnih industrijah. Ustrezni ukrepi bi morali biti dobro usklajeni z regionalnimi strategijami pametne specializacije in bi morali zagotoviti, da podeželske regije ostanejo privlačne za naložbe industrije in drugih gospodarskih dejavnosti.

Podpreti bi bilo treba tudi diverzifikacijo podeželskih območij zunaj živilskega in kmetijskega sektorja. Sinergije med turizmom⁴⁸, trženjem in predelavo na kmetijah, vključno s spodbujanjem geografskih označb, bodo prispevale k razvoju podeželskih območij. To bi lahko zajemalo trženje proizvodov z geografskimi označbami, ki odražajo močno povezavo med proizvodom in njegovim ozemeljskim poreklom. Koristi ima lahko tudi blago, proizvedeno na dobro upravljanih območjih Natura 2000, ki dokazuje združljivost proizvodnje z ohranjanjem narave.

Regije bodo deležne podpore pri razvoju strategij, ki bodo kar najbolj izkoristile njihove prednosti, zlasti na področjih, povezanih z zelenim dogovorom, pa tudi v proizvodnem, storitvenem in ustvarjalnem sektorju, hkrati pa bodo ohranjale samozadostnost in trajnostnost proizvodnje hrane. Razvoj in prehod industrijskega in storitvenega sektorja na podeželskih območjih sta zato ključnega pomena, skupaj z vrednostnimi verigami, povezanimi s sektorjem surovin in energije, vendar pa ne škodita kmetijski proizvodnji ali posegata v trajnostno rabo kmetijskih zemljišč. Sektor za proizvodnjo energije ter kulturni in ustvarjalni sektor so tesno povezani z rastjo produktivnosti in zaposlovanja v drugih sektorjih na podeželskih območjih ter jih podpirajo.

V akcijskem načrtu za evropski steber socialnih pravic⁴⁹ je določen cilj, da bo do leta 2030 zaposlenih 78 % prebivalstva v starosti od 20 do 64 let. Da bi to dosegli, je treba (med drugim) ljudem, ki živijo na podeželju, zagotoviti udeležbo na trgu dela. Akcijski načrt nadalje določa, da bi se moralo do leta 2030 60 % vseh odraslih vsako leto udeležiti usposabljanja. S sredstvi iz ESS+ se bo podpiralo usposabljanje ljudi na podeželskih območjih, da se jim zagotovijo orodja, potrebna za konkurenčnost na spreminjajočem se trgu dela. Pobude, načrtovane v okviru evropskega izobraževalnega prostora, bodo prispevale k spodbujanju kakovosti in vključevalnosti nacionalnih sistemov izobraževanja in usposabljanja, ki vplivajo tudi na podeželska in oddaljena območja.

Spodbujali se bodo naslednji obširni ukrepi:

- **Podjetništvo in socialna ekonomija na podeželskih območjih**

Komisija bo izvedla vrsto ukrepov, vključno z dejavnostmi financiranja raziskav in inovacij, pri čemer bo posebno pozornost namenila malim in srednjim podjetjem, ki so že umeščena ali se nameravajo umestiti na podeželskih območjih. To bo podjetnikom in malim podjetjem omogočilo selitev na podeželska območja in prispevalo k njihovemu prilagajanju spreminjajočemu se gospodarskemu okolju ter zagotovilo priložnosti za inovativne poslovne prakse, sodelovanje in povezovanje v grozde ter razvoj novih sektorjev gospodarstva. To bo delno doseženo s financiranjem iz programa Obzorje Evropa in s programom Komisije za enotni trg, ki bo posebej obravnaval potrebe malih in srednjih podeželskih podjetij.

⁴⁸ Kriza zaradi COVID-19 je sprožila vedenjske spremembe v korist trajnostnega turizma (<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC121262>).

Organizacije socialne ekonomije imajo velik potencial za povečanje privlačnosti stanovanj ter krepitev vloge državljanov in skupnosti. Evropski akcijski načrt za socialno ekonomijo in evropska platforma za sodelovanje grozdov bosta obravnavala izzive in priložnosti s spodbujanjem inovacij socialne ekonomije in socialnih podjetij ter s pomočjo pri združevanju poslovnih virov na podeželskih območjih, pa tudi s podporo deležnikom socialne ekonomije pri inovacijah, ustvarjanju kakovostnih delovnih mest in socialni vključenosti. Mreženje med podeželskimi podjetji se bo okrepilo tudi prek evropskih podjetniških mrež, največje evropske mreže malih in srednjih podjetij, pa tudi prek razpisov za medregionalno sodelovanje v okviru evropskih misij socialne ekonomije. Poseben poudarek bo na kratkih dobavnih verigah agroživilskih proizvodov, ki bodo proizvajalce neposredno povezovale s potrošniki.

Vodilno pobudo bodo dopolnjevali ukrepi, ki med drugim razvijajo zaposlitvene in učne priložnosti za mlade ter trajnostni razvoj biogospodarstva.

4. IZVAJANJE AKCIJSKEGA NAČRTA EU ZA PODEŽELJE

Komisija bo podpirala in spremljala izvajanje akcijskega načrta EU za podeželje ter ga redno posodabljala, da bi zagotovila njegovo ustreznost in upoštevala nove ukrepe politike EU. Redno se bo povezovala z državami članicami, deležniki, organi in institucijami, da bi ponudila platformo za izmenjavo informacij o podeželskih vprašanjih. Predvideno je, da bodo sedanje mreže EU in nacionalne mreže za podeželje, mreže kohezijske politike, mreža Inform EU in prihodnje mreže SKP dejavno sodelovale pri vključevanju deležnikov, izmenjavi dobrih praks in nadaljnjem ukrepanju v zvezi s številnimi predlaganimi temami in ukrepi.

4.1. Preverjanje učinkov ukrepov na podeželje

Glede na večrazsežnostno naravo razvoja podeželja in dejstvo, da si Pogodbi prizadevata za ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo, je treba politike EU pregledati z vidika podeželja, pri čemer je treba upoštevati njihove morebitne učinke in posledice za delovna mesta in rast na podeželju, pa tudi razvojne obete, socialno blaginjo in enake možnosti za vse ter okoljsko kakovost podeželskih območij.

V okviru agende za boljše pravno urejanje bo vzpostavljen mehanizem za preverjanje učinkov ukrepov na podeželje, zlasti za oceno pričakovanega učinka glavnih zakonodajnih pobud EU na podeželska območja. Njegov namen bo zagotoviti skladnost, doslednost in dopolnjevanje med politikami v korist podeželskih območij in skupnosti. Politične pobude za preverjanje učinkov ukrepov na podeželje bodo povečale svoj učinek na terenu. Vzpostavitev takega mehanizma je bila priporočena v deklaraciji iz Corka 2.0 „Boljše življenje na podeželskih območjih“⁵⁰, potrjeni v sporočilu Komisije o prihodnosti preskrbe s hrano in kmetijstva iz leta 2017⁵¹, ter nedavno sprejetem sporočilu o boljšem pravnem urejanju⁵², med posvetovanji pa so jo poudarili lokalni in regionalni organi ter deležniki na podeželju. Med drugim bo temeljila na ocenah teritorialnega učinka in boljšem spremljanju razmer na podeželskih območjih. Spremljal se bo način, kako so podeželska območja vključena v politike EU, zlasti z rednimi poročili o izvajanju ustreznih politik.

Komisija prav tako poziva države članice, naj razmislijo o izvajanju načela preverjanja učinkov ukrepov na podeželje na nacionalni, regionalni in lokalni ravni.

4.2. Opazovalna skupina EU za podeželje

Več podatkov in boljši podatki so bistveni za razumevanje podeželske razsežnosti gospodarskih, družbenih in demografskih razmer ter za ukrepanje v zvezi z njimi. V okviru Komisije bo vzpostavljena **opazovalna skupina za podeželje**, ki bo še izboljšala zbiranje in analizo podatkov o podeželskih območjih. Ta opazovalna skupina bo tudi zagotovila dokaze, ki bodo podlaga za oblikovanje politik v zvezi z razvojem podeželja, hkrati pa podprla splošno izvajanje akcijskega načrta za podeželje. Zadolžena bo za:

⁵⁰ Deklaracija iz Corka 2.0 „Boljše življenje na podeželskih območjih“. https://enrd.ec.europa.eu/sites/default/files/cork-declaration_en.pdf.

⁵¹ Sporočilo Prihodnost preskrbe s hrano in kmetijstva (COM(2017) 713 final).

⁵² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/qanda_21_1902.

- centralizacijo in analizo podatkov, zagotavljanje povezave med viri podatkov prek portala za podatke o podeželju, pri čemer se bodo podatki, razčlenjeni po spolu, uporabljali, če bodo na voljo;
- obveščanje o ustreznih pobudah EU za podeželska območja;
- analiziranje dosežkov akcijskega načrta EU za podeželje.

Čeprav bo področje delovanja opazovalne skupine podeželsko, bo seveda prispevala k analizi različnih ozemelj (čezmejnih, najbolj oddaljenih regij, gora, otokov, redko poseljenih itd.), da bi upoštevala številne razsežnosti podeželskih območij in njihove povezave z drugimi ozemlji. V zvezi s tem bo delovala v sinergiji z Eurostatom, centrom znanja za teritorialne politike v okviru Skupnega raziskovalnega središča⁵³ in mrežo ESPON⁵⁴. Raziskovalne in inovacijske dejavnosti, osredotočene na podeželje, ki se financirajo v okviru programa Obzorje Evropa, bodo prav tako podprle opazovalno skupino za podeželje z okrepljenimi dokazi.

V zvezi s tem bo Komisija vzpostavila skupni pristop za uporabo geoprostorskih informacijskih sistemov. S tem se bo povečalo objavljane georeferenciranih statističnih podatkov, geoprostorske informacije pa bodo vključene v pripravo statističnih podatkov. Zato bo Komisija lahko pripravila podrobnejše statistične podatke na regionalni, lokalni in čezmejni ravni na področjih, kot so demografija, zdravje, izobraževanje, turizem in kmetijstvo.

4.3. Nabor orodij za možnosti financiranja EU za podeželska območja

Za doseganje ciljev vizije je treba obstoječo podporo politik EU povečati in nadalje okrepiti. Prvi korak bo izboljšanje sinergij in dopolnjevanja med skladi, ki prispevajo k razvoju podeželja.

Komisija bo razvila **nabor orodij za dostop do možnosti financiranja EU za podeželska območja in njihovo optimalno kombinacijo**. Namenjen bo usmerjanju po različnih možnostih financiranja, pri čemer bodo informacije zbrane v enem dokumentu, ki bo dostopen lokalnim organom, deležnikom, nosilcem projektov in organom upravljanja. Nabor orodij bo podpiral celostne teritorialne in lokalne razvojne strategije, pri čemer bo zagotovil navdihujoče rešitve in primere za podeželska območja, da se spodbudi oživitve s polnim izkoriščanjem novih priložnosti, ki jih ponuja novi proračun za obdobje 2021–2027.

⁵³ https://knowledge4policy.ec.europa.eu/territorial_en.

⁵⁴ <https://www.espon.eu/programme/espon/espon-2020-cooperation-programme>.

5. NASLEDNJI KORAKI

To sporočilo, ki prav tako prispeva k delu konference o prihodnosti Evrope, je le prvi korak v procesu, ki bi moral s **paktom za podeželje** in tekočim **akcijskim načrtom EU za podeželje** končno izpolniti cilje dolgoročne vizije za podeželska območja EU leta 2040. Uresničevanje ciljev vizije in prilagajanje spreminjajočim se gospodarskim in družbenim razmeram sta mogoči le v sodelovanju z državljani, ki živijo na podeželskih območjih, nacionalnimi in regionalnimi upravami, lokalnimi organi in vsemi deležniki na podeželju.

Komisija bo do konca leta 2021 skupaj z deležniki začela izvajati pakt za podeželje, v katerem se bo povezala z Odborom regij, da bi preučila pot k doseganju ciljev vizije. V tem procesu se bodo podeželska vprašanja obravnavala na posebnih dogodkih, tudi znotraj mrež v okviru SKP in drugih obstoječih mrež v okviru skladov kohezijske politike. Komisija bo še naprej sodelovala z Evropskim podeželskim parlamentom, ki lahko deluje kot forum za izmenjavo mnenj o izvajanju vizije.

Do sredine leta 2023 bo ocenila, kateri ukrepi so bili izvedeni in načrtovani v podpornih shemah za podeželska območja, ki jih financirajo EU in države članice v programskem obdobju 2021–2027 za SKP in sklade kohezijske politike, ter po potrebi izpostavila vrzeli. Sklop razmislekov o **možnih usmeritvah za okrepljene podporne ukrepe in financiranje za podeželska območja ter o nadaljnjih ukrepih** bo vključen v javno poročilo do prvega četrtletja 2024 na podlagi izvajanja akcijskega načrta EU za podeželje. Razprave o poročilu bodo podlaga za razmislek o pripravi predlogov za programsko obdobje 2028–2034.

